Netherlands Foreign Investment Agency

Monitor Vestigingsklimaat voorjaar 2017

1. Introductie

Ruim één procent van de bedrijven in Nederland is een buitenlandse vestiging. Deze bedrijven zorgen voor maar liefst zestien procent van alle banen in Nederland (ruim 900.000 arbeidsplaatsen) en voor ruim een kwart van de totale toegevoegde waarde van het bedrijfsleven. 36 procent van de omzet en bijna een kwart van de investeringen komen van bedrijven in buitenlandse eigendom; zo'n 12 procent van de omzet in het Nederlandse bedrijfsleven, 165 miljard euro, is afkomstig van een bedrijf met een Amerikaanse moeder. Omzet en werkgelegenheid van deze bedrijven groeien beduidend harder dan van bedrijven in Nederlandse handen (CBS, 2016).

Het is daarom niet vreemd dat Nederland voor buitenlandse investeringsprojecten moet concurreren met omliggende landen. Welk land met toegang tot de Europese markt heeft het beste vestigingsklimaat?

Deze monitor geeft een beeld van hoe het vestigingsklimaat in Nederland zich verhoudt tot dat in zeven omliggende landen. Daarbij worden de belangrijkste locatiefactoren samengevoegd tot een integraal overzicht: hoe staat het vestigingsklimaat in Nederland er objectief gezien voor ten opzichte van onze belangrijkste concurrenten en welke trends zijn er waarneembaar?

In deze monitor is het Nederlandse vestigingsklimaat met de onderliggende locatiefactoren afgezet tegen het gemiddelde van die factoren in een zevental landen – die vaak ook op de shortlist staan van projecten die in Nederland terechtkomen – of hadden moeten komen:

België,
Duitsland,
Frankrijk,
Ierland,
Luxemburg,
Verenigd Koninkrijk,
Zwitserland.

De locatiefactoren zijn weergegeven in vergelijking met de situatie van najaar 2016.

NFIA,

juni 2017

2. Monitor Vestigingsklimaat – Toelichting en samenvatting

Het totaalbeeld wordt weergegeven in figuur 1. Het vestigingsklimaat wordt beschouwd als de optelsom van zeven groepen locatiefactoren.

De factoren zijn berekend voor onze belangrijkste concurrenten en voor Nederland. Daarbij is zoveel mogelijk gezocht naar feitelijke bronnen. De stand van zaken in Nederland is op 100 gesteld (zwarte lijn). De gemiddelde waarde van een selectie van omliggende landen (rode/groene lijn) is weergegeven als indexcijfer ten opzichte van Nederland = 100.

De indexcijfers per locatiefactor zijn opgebouwd door een aantal subfactoren met een gelijk gewicht te middelen. De indexcijfers van onderliggende factoren zijn zo berekend dat de meest gewenste situatie groter is dan de minder gewenste situatie. Met andere woorden: hoe dichter bij het middelpunt, hoe slechter het vestigingsklimaat er voor staat.

In grote lijnen geldt dat het vestigingsklimaat in Nederland er goed voor staat in vergelijking met het gemiddelde in de ons omringende landen (zwart ten opzichte van rood). Aangegeven is daarbij in paars hoe de landen scoren die op de gekozen locatiefactoren het gunstigste klimaat laten zien. Op twee factoren (locatie & ligging en quality of life) staan we op nummer 1, op het gebied van governance zitten we de nummer 1 dicht op de hielen. Dat geldt niet voor de factoren fiscaliteit, arbeid en innovatie. Vooral voor de factor fiscaliteit is de afstand tot de hoogst scorende concurrent groot. Ook de informatie-infrastructuur is een punt van zorg. Juist op factoren waar bedrijven het zwaarst aan tillen (arbeid en fiscaliteit[1]) doen vier tot vijf van de zeven concurrerende landen het beter dan Nederland. Ook de richting waarin deze positie zich ontwikkelt is niet gunstig. Daar staat tegenover dat Nederland op andere locatiefactoren dan arbeid beter scoort dan het gemiddelde van onze concurrenten, of daar vlak in de buurt zit. Echter: als het om het vestigingsklimaat gaat is de ketting zo sterk als de zwakste schakel – en op ieder onderdeel bevinden zich wel aandachtspunten.

Aangezien dit de vierde maal is dat de monitor is uitgekomen, is ook gekeken naar de ontwikkeling in de afgelopen 2 jaar. Daaruit komt naar voren dat het vestigingsklimaat zich qua governance en innovatie redelijk heeft ontwikkeld ten aanzien van het buitenland, maar dat onze positie op belangrijke gebieden als arbeid en fiscaliteit verslechterd. Vooral Zwitserland en het VK zijn in staat gebleken hier hun positie ten opzichte van Nederland te verbeteren. (par. 5)

Een nadere focus op onze concurrenten laat zien dat Zwitserland zich met name heeft verbeterd op de factoren infrastructuur en locatie en ligging. Het VK heeft zich met name verbeterd op de factoren locatie en ligging, arbeid en fiscaliteit. (par. 6)

[1] Volgens de NFIA-enquête 2016 onder buitenlandse bedrijfsvestigingen naar het vestigingsklimaat is arbeid de belangrijkste locatiefactor, gevolgd door resp. fiscaliteit, infrastructuur, quality of life, governance en innovatie.

Fig. 1. Monitor vestigingsklimaat - Voorjaar 2017

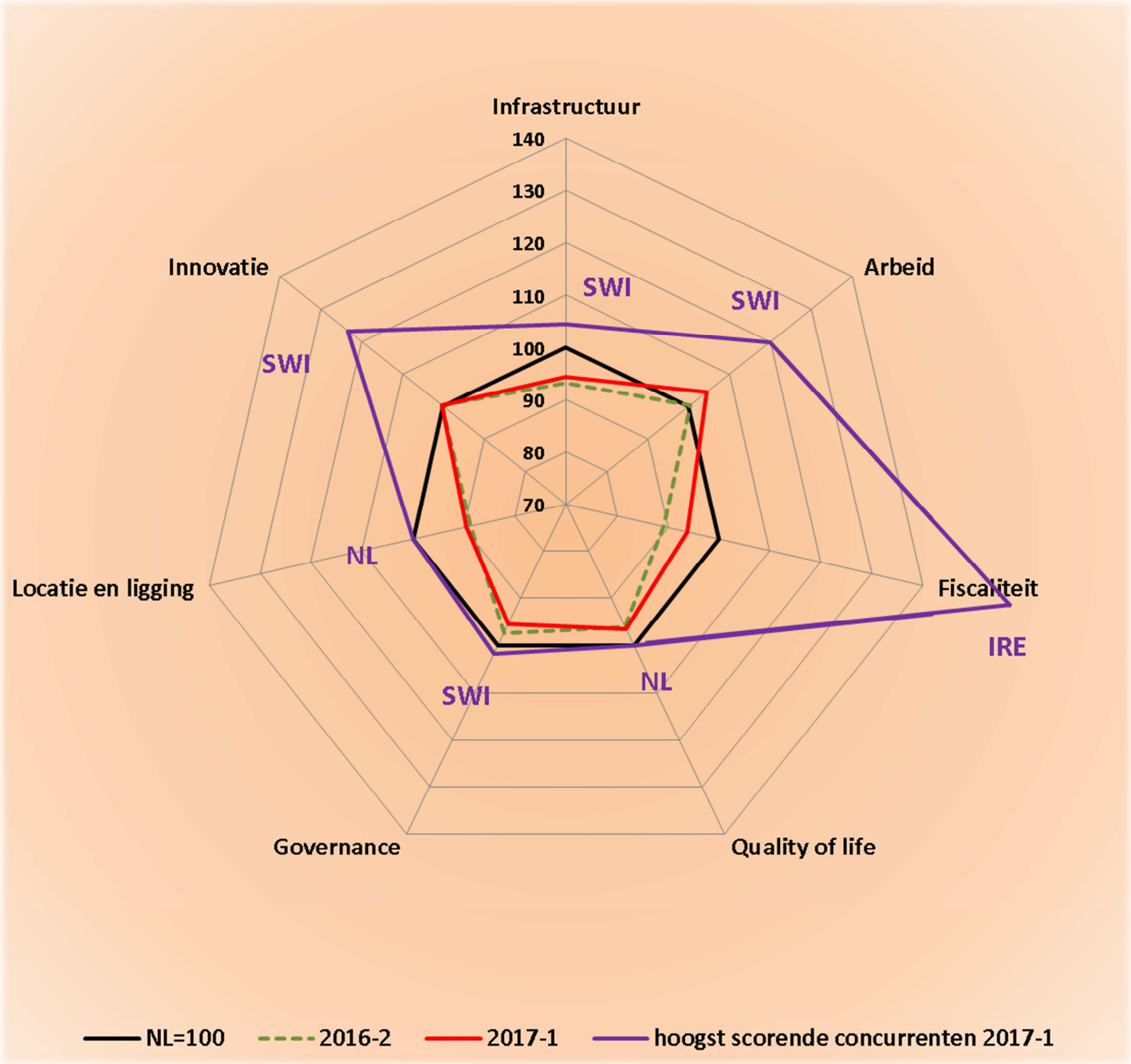

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

3. Sterke factoren en aandachtspunten

In figuur 2. is in beeld gebracht voor welke subfactoren Nederland hoog scoort in vergelijking met concurrerende landen (geen of weinig landen hoger dan NL), dan wel waar drie tot zes landen boven Nederland staan. Bij de hier genoemde aandachtspunten behoren onder meer ontslagbescherming, beschikbaarheid van talent en sociale premiedruk: factoren die voor bedrijven zwaar wegen en waarop we in vergelijking met onze belangrijkste concurrenten nog veel kunnen winnen.
In de eerste monitor, najaar 2015, waren er twee locatiefactoren waarbij Nederland voorop stond. Inmiddels zijn dat er drie.

Figuur 2. Sterke factoren en punten van aandacht

Sterke factoren Nul tot twee landen boven Nederland		
Beschikbaarheid kantoren	45.0	0
Financiële rating	89.0	0
douanezaken	93.2	0
Tax on property	50.3	1
Kosten kantoren	66.5	1
Language skills	73.8	1
Snelheid/gemak starten bedrijf	75.7	1
inkomstenbelasting, personen	82.4	1
informatie-infrastructuur	88.8	1
kwaliteit infrastructuur	89.4	1
Participatie in global value chains	91.2	1
Efficiency of legal framework in setting disputes	92.2	1
Welbevinden	93.6	1
persoonlijke veiligheid	93.6	1
Life satisfaction	93.7	1
Ontbreken van corruptie	94.3	1
Omvang afzetmarkt	95.2	1
beschikbaarheid infrastructuur	96.3	1
voorzieningen/ elektriciteit	96.6	1
Social Process Index	98.3	1
Patenten per mln inwoners	94.8	2
Politieke stabiliteit	96.3	2
kosten energie voor industrie	96.9	2
Kwaliteit R&D	96.9	2

Aandachtspunten Drie of meer landen boven Nederland		
Ontslagbescherming	148.4	7
Company spending on R&D	107.4	6
(Sociale) premiedruk	136.5	5
Investeringsbescherming	107.5	5
Beschikbaarheid van talent	107.5	5
Administratieve lasten	101.4	5
corporate tax (tarieven)	104.9	4
veiligheid	102.7	4
Business costs of crime and violence	102.7	4
Kwaliteit onderwijsinstellingen, kennisinstituten	102.7	4
Aantrekkelijkheid voor talent	102.3	4
Kwaliteit gezondheidszorg	100.5	4
Beschikbaarheid van onderzoekers	100.0	4
Index of economic freedom	97.1	4
Binnenlandse afzetmarkt	118.4	3
Productiviteit	103.3	3
Innovatie stimulering door de overheid	101.1	2
Kosten van arbeid abs	102.1	3
Beschikbaarheid, kwaliteit woningen	101.5	3
Kwaliteit van toeleveranciers	100.3	3
Bescherming Intellectuele Eigendom	99.5	3
Legislation, regulations Real Estate	99.3	3
bereikbaarheid/ mobiliteit	98.6	3
State of Cluster development	96.7	3
opbrengst bedrijfsbelasting	95.5	3
Economische stabiliteit	94.7	3
Kosten van levensonderhoud	93.8	3
Arbeidsethos	92.8	3

4. De situatie per locatiefactor

Met zijn fysieke **infrastructuur** neemt Nederland ten opzichte van zijn concurrenten een sterke positie in. Het onderdeel informatie-infrastructuur draagt daar steeds minder aan bij. Andere landen, met name Zwitserland, halen Nederland op die factor gaandeweg in. Concurrerende landen komen dicht bij Nederland als het gaat om bereikbaarheid en mobiliteit. Met het aantrekken van de economie wordt het drukker op de weg, met name in de Randstad. Het is goed te realiseren dat een goede infrastructuur voor bedrijven zwaar meeweegt in de beoordeling van het vestigingsklimaat (zie voetnoot pag. 2).

Onderstaande tabel geeft de subfactoren van het thema infrastructuur weer. Bij berekening van de totale gemiddelde score op het thema infrastructuur blijkt dat alleen Zwitserland hoger scoort dan Nederland.

infrastructuur	top land	top index	# beter dan Nl
voorzieningen/ elektriciteit	Swi	101.5	1
beschikbaarheid infrastructuur	Ger	103.5	1
kwaliteit infrastructuur	Swi	104.8	1
informatie-infrastructuur	Swi	124.7	1
kosten energie voor industrie	Lux	105.3	2
bereikbaarheid/ mobiliteit	Lux	108.8	3

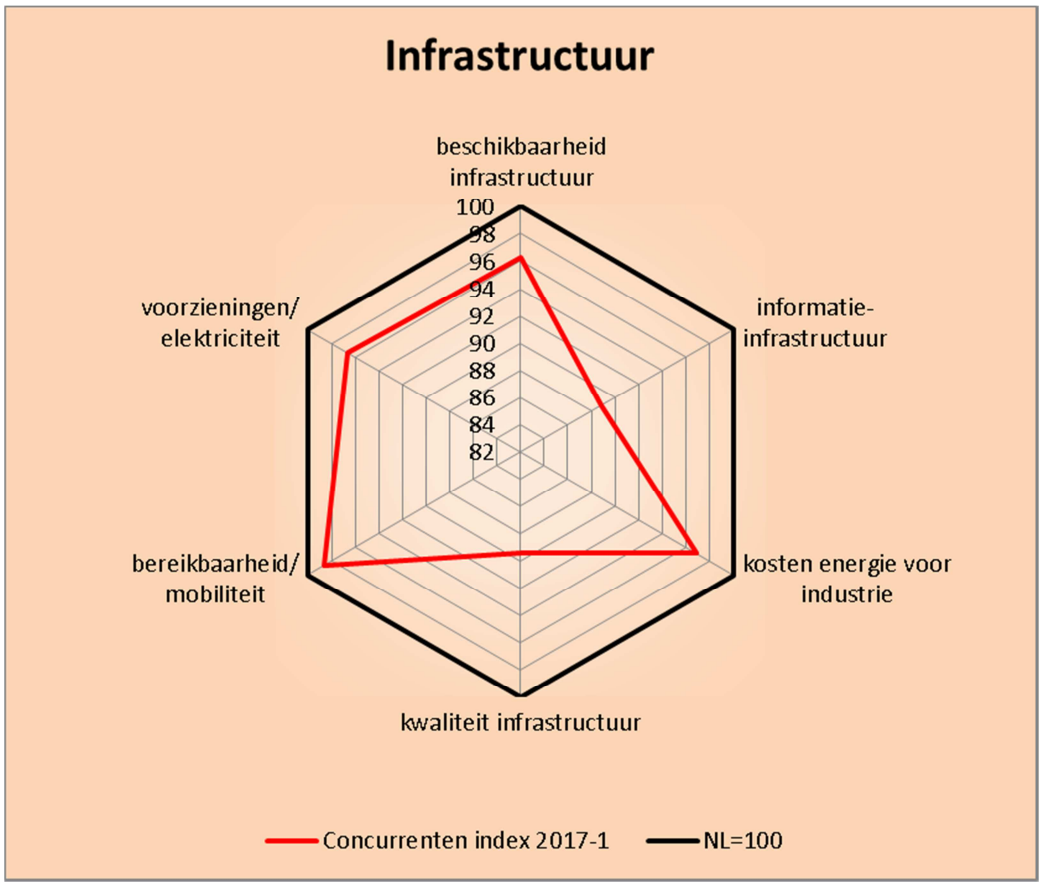

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

Arbeid is vanuit het perspectief van het vestigingsklimaat een belangrijk aandachtspunt, zeker gelet op de ontwikkeling in het achterliggende halfjaar. Nederland scoort hier beduidend minder dan het gemiddelde van de landen om ons heen. Het is goed dat een Nederlander zijn talen spreekt en ook de loyaliteit (arbeidsethos) draagt positief bij. Daar staat tegenover dat buitenlandse ondernemers de mate van ontslagbescherming in Nederland als erg hoog ervaren. Het verschil met andere landen is afgelopen jaar groter geworden. Automatisering en robotisering vraagt om meer engineers en bèta's. Andere landen hebben de beschikbaarheid van zulk talent beter voor elkaar.

Onderstaande tabel geeft de subfactoren van het thema arbeid weer. Bij berekening van de totale gemiddelde score op het thema arbeid blijkt dat vijf landen hoger scoren dan Nederland (respectievelijk Zwitserland, VK, Ierland, Luxemburg, België).

Arbeid	top land	top index	# beter dan Nl
Language skills	Swi	100.9	1
Arbeidsethos	Swi	108.9	3
Kosten van arbeid abs	UK	128.5	3
Productiviteit	Lux	132.3	3
Aantrekkelijkheid voor talent	Swi	126.0	4
Beschikbaarheid van talent	UK	123.1	5
Ontslagbescherming	UK	256.4	7

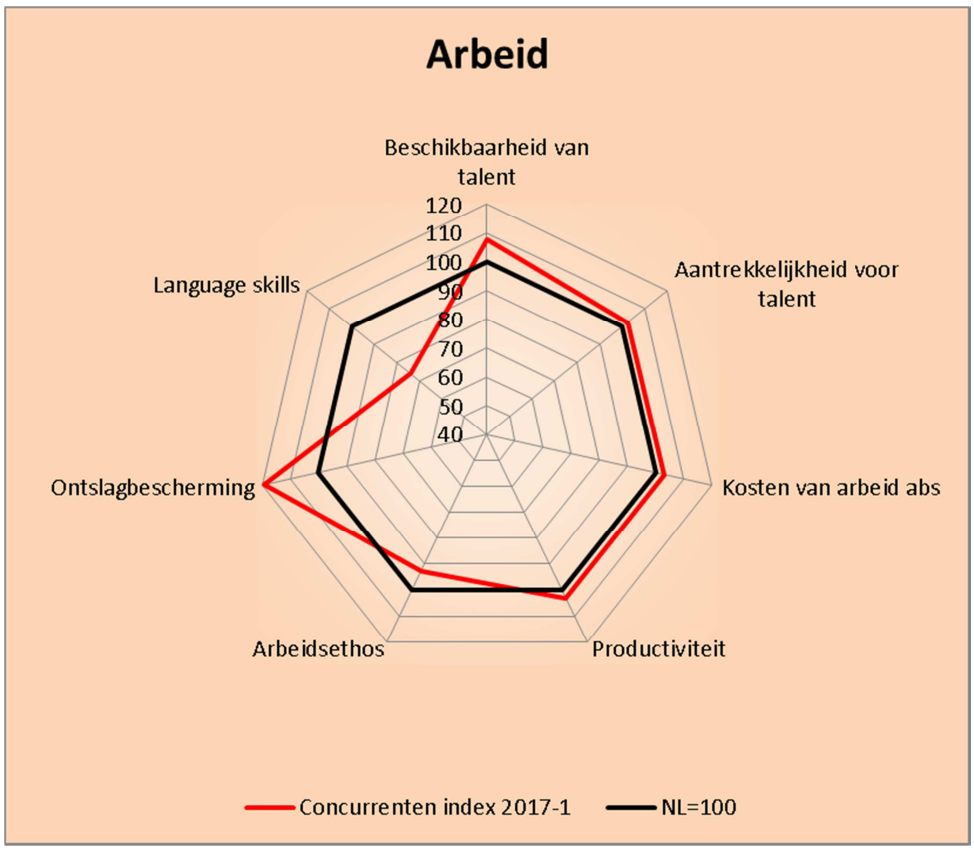

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

De fiscale component van het Nederlandse vestigingsklimaat kent veel facetten. De tarieven van bedrijfsbelasting, waarop Nederland gaandeweg wordt ingehaald, bepalen het beeld, maar vertellen niet het hele verhaal. De inkomstenbelasting-personen is heel concurrerend – alleen Ierland scoorde hoger in de achterliggende periode - maar Nederland kent een hoge premiedruk. Ons land komt er goed uit in de afhandeling van douanezaken bij internationaal transport. De douane bepaalt zo mede het imago van een goed businessklimaat in Nederland. OZB (Property tax) ligt voor Nederland gunstig. Bijna alle concurrenten doen het beter qua sociale premiedruk, Duitsland staat op nummer 1 op belastingopbrengst en OZB en deelt onze eerste plaats op douanezaken.

Onderstaande tabel geeft de subfactoren van het thema fiscaliteit weer. Bij berekening van de totale gemiddelde score op het thema fiscaliteit blijkt dat Nederland op een vijfde plaats staat (na respectievelijk Ierland, Zwitserland, VK en Duitsland).

Fiscaliteit	top land	top index	# beter dan Nl
douanezaken	NL	100.0	0
inkomstenbelasting, personen	Ire	102.7	1
Tax on property	Ger	127.3	1
opbrengst bedrijfsbelasting	Ger	158.8	3
corporate tax (tarieven)	Ire	200.0	4
(Sociale) premiedruk	Ire	364.1	5

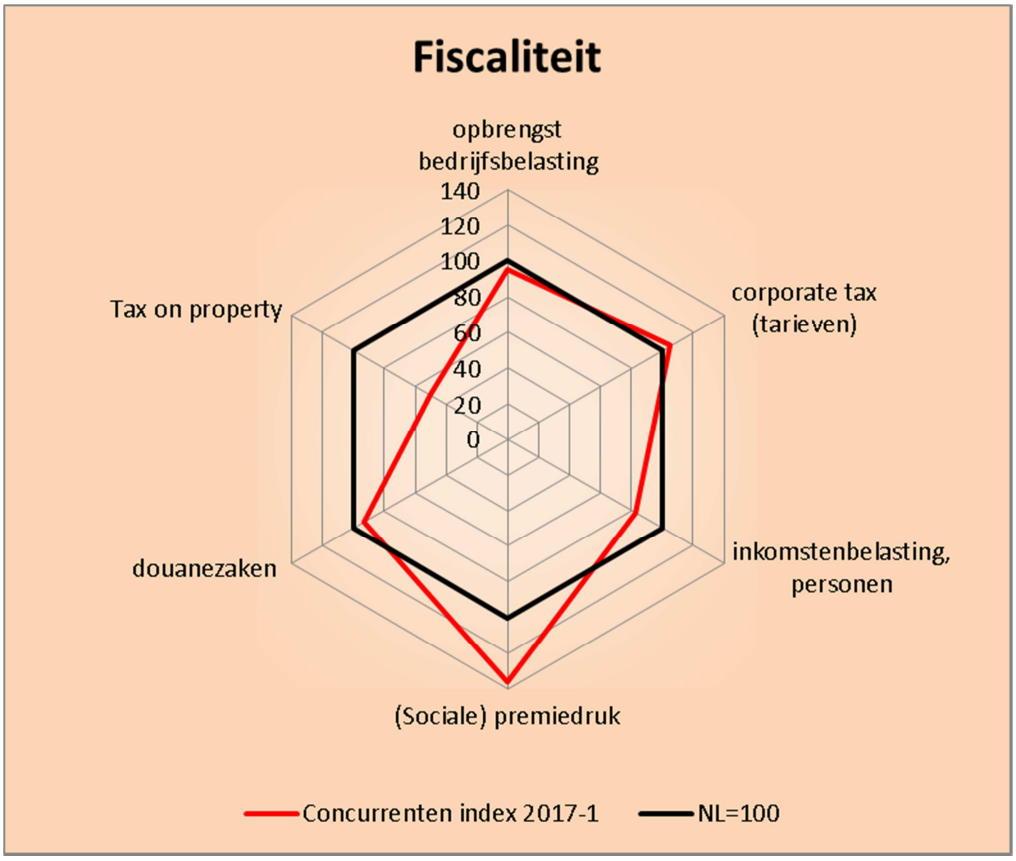

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

Quality of life is een breed begrip waar zaken als wonen, kosten van levensonderhoud en gezondheidszorg meewegen. De waarden in de vergeleken landen ontlopen elkaar niet veel. Qua kosten van levensonderhoud komt Nederland goed uit de vergelijking. Een aandachtspunt is de beschikbaarheid van kwalitatief goede (en ruime) woningen. Op dat punt verliest Nederland terrein.
We moeten vier landen voor laten gaan op de kwaliteit van gezondheidszorg; de verschillen tussen de landen zijn echter zeer gering.
Alle aspecten bij elkaar genomen loopt Nederland nipt voor op de concurrerende landen. Dat sluit ook aan bij de perceptie van internationals. Dat Zwitserland met zoveel topscores niet bovenaan staat hangt samen met de hoge kosten voor levensonderhoud.

Onderstaande tabel geeft de subfactoren van het thema quality of life weer. Bij berekening van de totale gemiddelde score op het thema quality of life blijkt dat Nederland bovenaan staat, maar met een zeer geringe voorsprong.

Quality of Life	top land	top inde	# beter dan Nl
Social Process Index	Swi	100.2	1
Welbevinden	Swi	101.6	1
Life satisfaction	Swi	104.1	1
persoonlijke veiligheid	Swi	108.6	1
Kosten van levensonderhoud	Ger	103.1	3
Beschikbaarheid, kwaliteit woningen	Bel	115.8	3
Kwaliteit gezondheidszorg	Swi	101.8	4

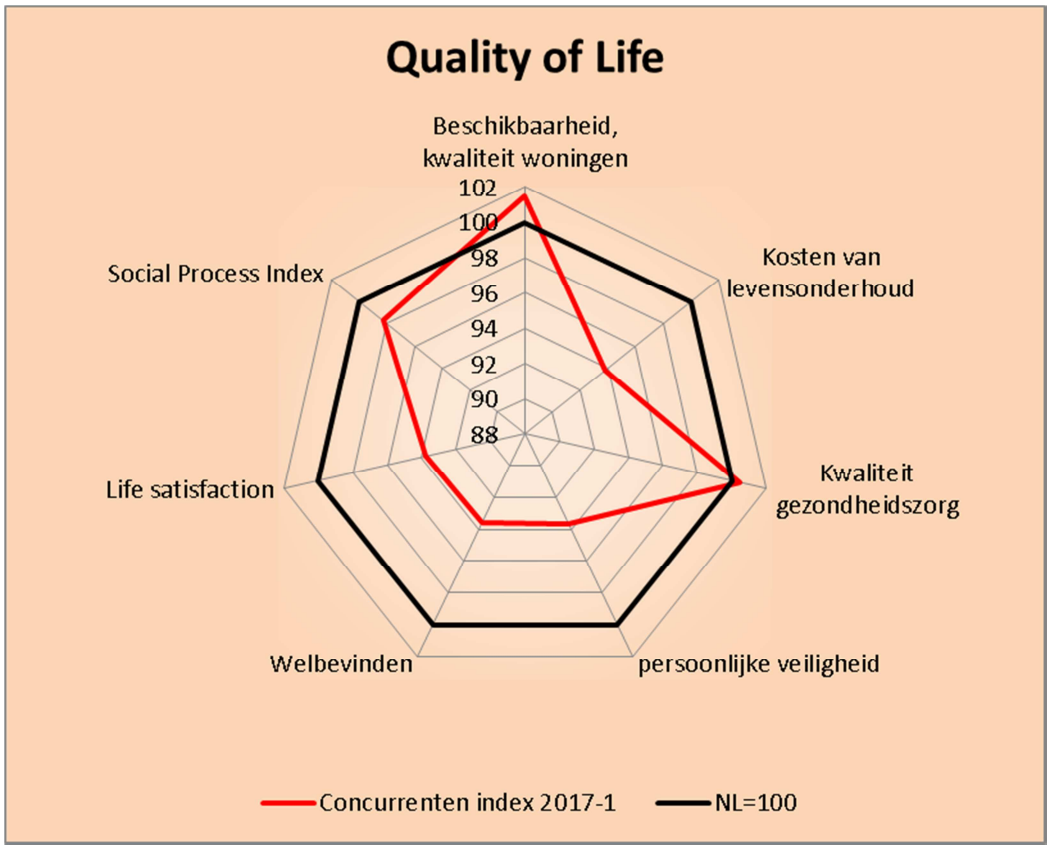

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

Nederland staat er gaandeweg beter voor als het gaat om de **betrouwbaarheid van de overheid**. Bij financiële rating delen we de eerste plaats; waar het gaat om het ontbreken van corruptie hebben we plaats moeten maken voor Zwitserland. De bron wijst hier naar berichten over integriteit bij de politietop.
De lage score op investeringsbescherming is nader onderzocht; taak en functie van de Nederlandse ondernemingskamer werd in deze vergelijking onvoldoende meegewogen. In de laatste meting bleek Nederland een plaats naar boven opgeschoven. De score op Legislation en Regulations Real Estate is het afgelopen jaar omhoog gegaan.

Onderstaande tabel geeft de subfactoren van het thema governance weer. Bij berekening van de totale gemiddelde score op het thema governance blijkt dat Zwitserland en VK boven Nederland staan.

Governance	top land	top inde	# beter dan N
Financiële rating	NL	100.0	0
Ontbreken van corruptie	Swi	103.6	1
Efficiency of legal framework in setting disputes	Swi	105.5	1
Snelheid/gemak starten bedrijf	Bel	133.3	1
Politieke stabiliteit	Lux	111.4	2
Economische stabiliteit	Swi	114.0	3
Legislation, regulations Real Estate	Fra	131.2	3
Index of economic freedom	Swi	107.5	4
veiligheid	Lux	115.4	4
Administratieve lasten	Swi	120.0	5
Investeringsbescherming	UK	136.8	5

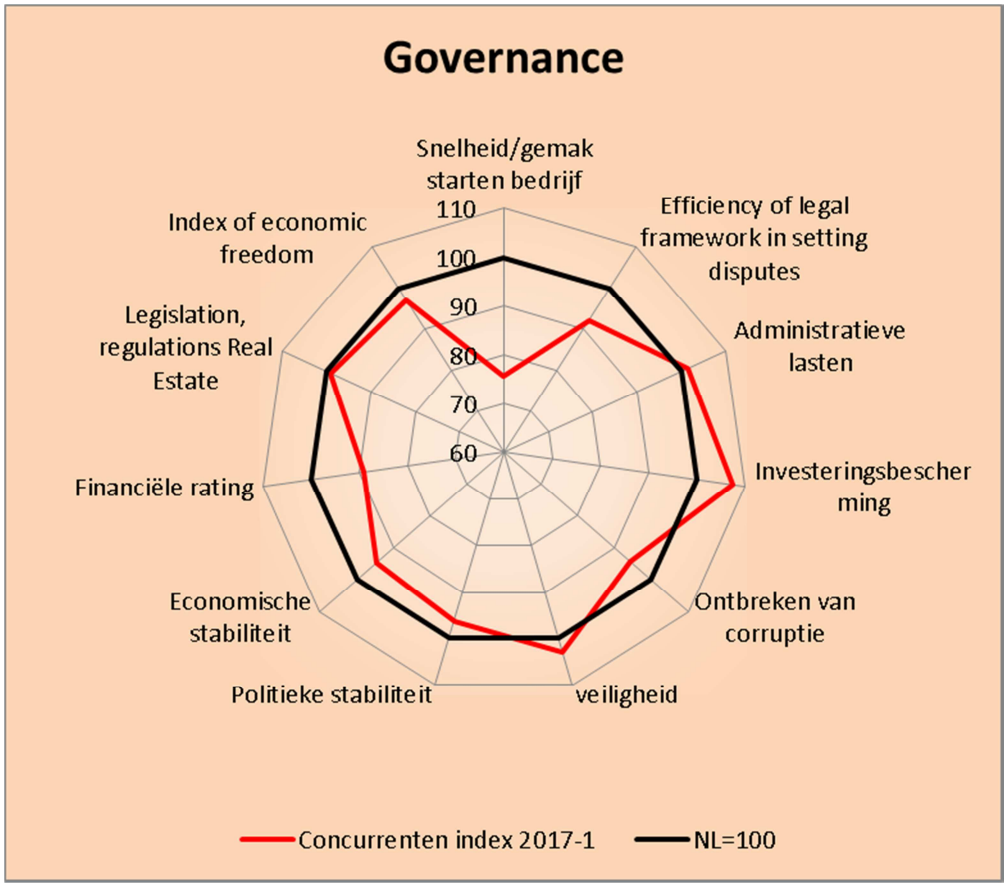

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

Locatie en ligging: kantoorruimte is in Nederland nu nog ruim verkrijgbaar: grote beschikbaarheid gaat samen met lage prijzen. Alleen België scoort op kosten nog lager.
De kosten van bedrijven voor de gevolgen van criminaliteit blijven relatief hoog.
De vinger aan de pols is nodig op het gebied van clusterontwikkeling. Behalve Duitsland hebben nu ook Zwitserland en het VK Nederland gepasseerd. De afzetmarkt en toeleveranciers kleuren de marktaspecten van het vestigingsklimaat in. Op de binnenlandse afzetmarkt moet Nederland het afleggen tegen landen met een grotere koopkracht.
Grondprijzen zijn in deze vergelijking niet meegenomen. Omdat die per regio sterk verschillen en omdat ze vooral een rol spelen in grensgebieden is de grondprijs bij de keuze voor Nederland een secundaire factor.

Onderstaande tabel geeft de subfactoren van het thema locatie en ligging weer. Bij berekening van de totale gemiddelde score op het thema locatie en ligging blijkt dat Nederland op de eerste plaats staat.

Locatie en ligging	top land	top inde	# beter dan Nl
Beschikbaarheid kantoren	NL	100.0	0
Participatie in global value chains	Bel	104.4	1
Omvang afzetmarkt	Ger	108.3	1
Kosten kantoren	Bel	134.5	1
State of Cluster development	Ger	105.8	3
Kwaliteit van toeleveranciers	Ger	107.1	3
Binnenlandse afzetmarkt	Lux	211.7	3
Business costs of crime and violence	Lux	115.4	4

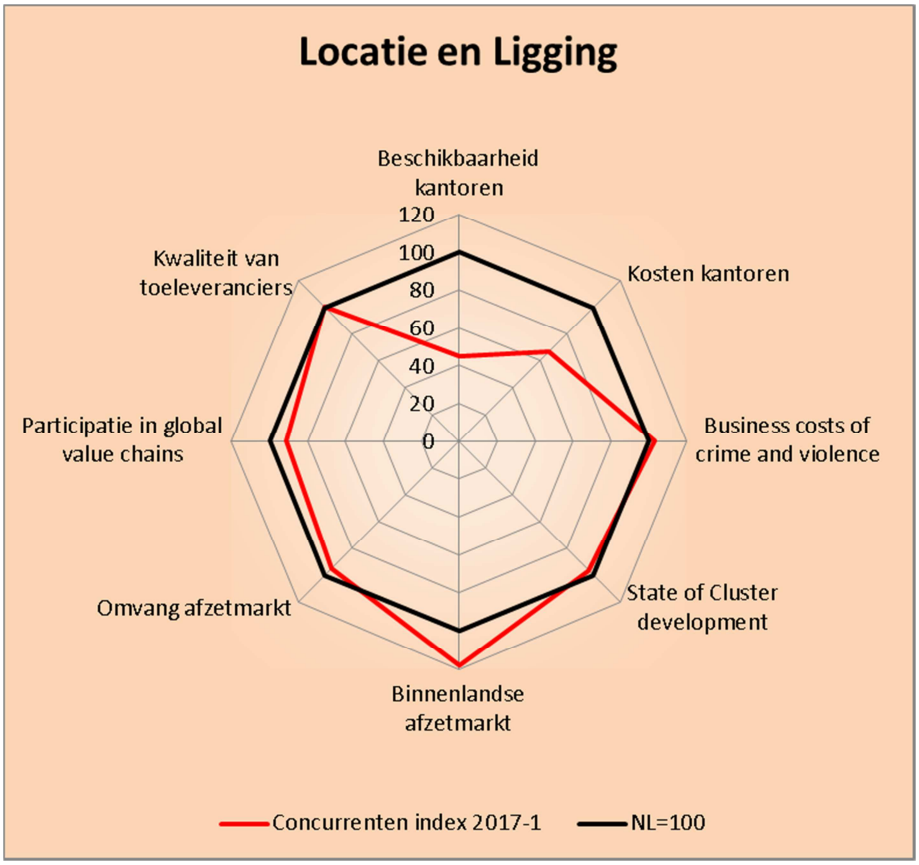

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

Middelmatig is de omschrijving die past bij de positie van Nederland op het gebied van **innovatie** in vergelijking met de concurrenten. Nederland scoort gemiddeld even hoog en wijkt op geen enkele onderliggende factor meer dan 8% af van het gemiddelde. Een lichte verbetering op onderdelen (overheidsstimulering, beschikbaarheid van onderzoekers, bedrijfsuitgaven voor R&D) zou de positie statistisch gezien opmerkelijk verbeteren. Wat de kwaliteit van kennisinstellingen betreft: Nederland scoort vergelijkbaar met Duitsland en Frankrijk; het VK en Zwitserland scoren duidelijk hoger in de internationale vergelijking.

Onderstaande tabel geeft de subfactoren van het thema innovatie weer. Bij berekening van de totale gemiddelde score op het thema innovatie blijkt dat Nederland lager scoort dan Zwitserland en Duitsland.

Innovatie	top land	top inde	# beter dan Nl
Kwaliteit R&D	Swi	106.7	2
Innovatie stimulering door de overheid	Lux	117.9	2
Patenten per mln inwoners	Swi	215.2	2
Bescherming Intellectuele Eigendom	Lux	105.0	3
Beschikbaarheid van onderzoekers	Ire	108.3	4
Kwaliteit onderwijsinstellingen, kennisinstituten	UK	129.0	4
Company spending on R&D	Swi	125.0	6

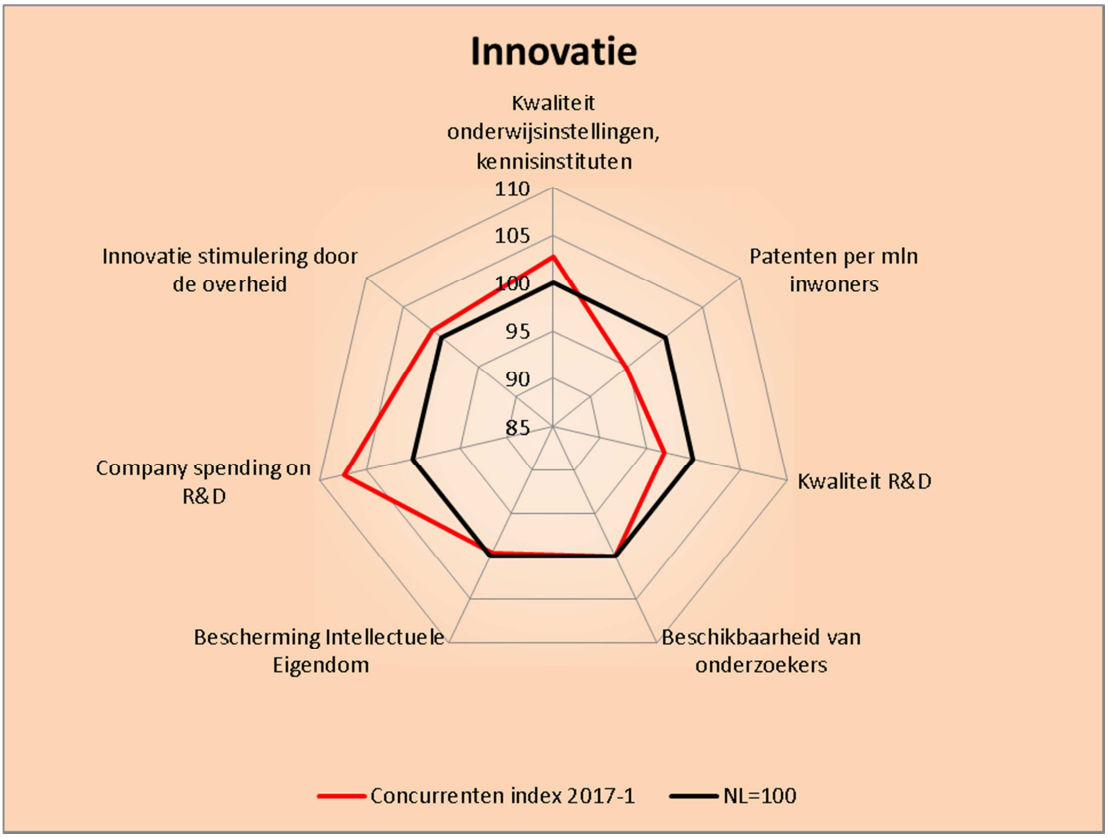

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

5. Trends

Hoe heeft het Nederlandse vestigingsklimaat zich de afgelopen jaren ontwikkeld? Deze paragraaf laat zien hoe de index van **de concurrerende landen** zich ontwikkelde sinds voorjaar 2015 per locatiefactor en per land.

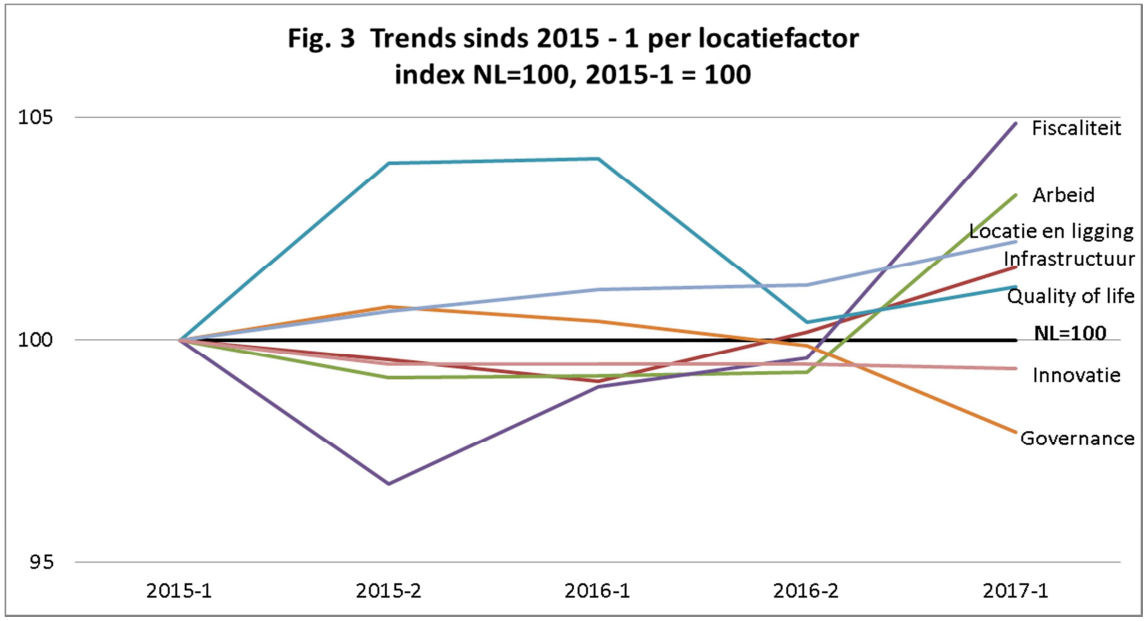

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

Figuur 3 laat zien dat Nederland sinds 2015 qua vestigingsklimaat achterop is geraakt ten opzichte van de landen om ons heen. Het sterkst is dat zichtbaar in de locatiefactor fiscaliteit, maar ook op de meeste andere locatiefactoren lopen onze directe concurrenten op ons in. Omdat die trend vooral in het laatste half jaar zichtbaar werd, zal een langere periode nodig zijn om er conclusies op te baseren. Hetzelfde beeld, maar dan per land en wat grilliger, laat zien dat het VK en Zwitserland zich relatief het meest hebben verbeterd. (Fig. 4)

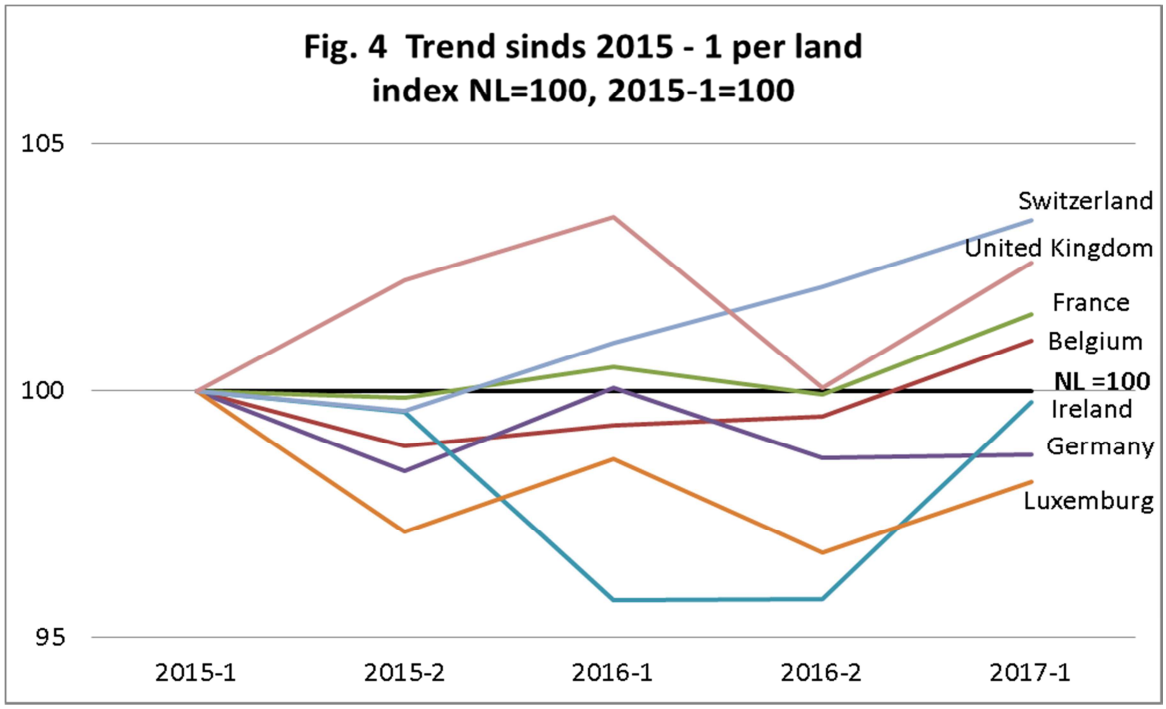

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

6. Concurrerende landen

In deze laatste paragraaf ligt de focus op individuele ontwikkelingen bij de concurrerende landen. Hier is gekozen voor de vergelijking ten opzichte van 2015-1.

In de monitor (figuur 1) geeft de buitenste lijn aan welk land per locatiefactor het hoogst scoort. Los van de positie ten opzichte van Nederland verschuiven ook de posities van andere landen ten opzichte van elkaar.

In tabel 3 is per land in beeld gebracht op welke locatiefactoren zij zich beter (oranje) of minder (blauw) ontwikkeld hebben dan Nederland in de afgelopen 2 jaar.

Tabel 3. Verschuivingen per locatiefactor bij de landen om ons heen;
mutatie indexcijfers t.o.v. NL=100; 2017-1 t.o.v. 2015-1

	Bel	Fra	Dui	Ier	Lux	Zwi	VK
Infrastructuur	-2.2%	0.7%	2.6%	-5.4%	-2.5%	11.8%	-1.2%
Arbeid	10.9%	4.6%	2.6%	18.7%	-0.7%	3.2%	9.1%
Fiscaliteit	3.8%	10.4%	-4.8%	11.2%	4.8%	2.5%	7.5%
Quality of life	-0.3%	-3.0%	-5.2%	-6.7%	-7.5%	-2.1%	1.3%
Governance	-5.3%	2.4%	0.4%	-4.5%	-1.9%	1.1%	-0.9%
Locatie en ligging	1.7%	4.0%	1.2%	-8.6%	-5.0%	11.0%	12.3%
Innovatie	0.5%	-0.7%	-0.3%	0.0%	-0.5%	-2.0%	-0.6%

Bron: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

Zo blijkt dat op het gebied van **Infrastructuur** Ierland lager scoorde dan in 2015, met name door een lagere score op informatie-infrastructuur. Zwitserland bereikte door die factor juist de koppositie.

Binnen de locatiefactor **Arbeid** zien we dat de positie van Ierland, gebaseerd op meerdere onderdelen, is verbeterd. Ook België en het VK hebben op deze factor vooruitgang geboekt. Daar is de locatiefactor ontslagbescherming vanuit het standpunt van ondernemers verbeterd.

Op **Fiscaliteit** moest Duitsland wat van zijn positie prijsgeven, mede doordat wordt vastgehouden aan de hoge corporate tax. Frankrijk is juist wat ingelopen op de concurrentie door verbetering van de opbrengst van de bedrijfsbelasting (tax wedge). Ierland wist op meerdere onderdelen de fiscale positie te verbeteren.

Ontwikkelingen ten aanzien van **Quality of life** zijn niet terug te voeren op een specifiek onderdeel. Zichtbaar is dat Nederland op hogere indexcijfers uitkomt dan de meeste andere landen.

Op het terrein van **Governance** hebben België en Ierland in moeten leveren op respectievelijk verminderde investeringsbescherming en meer eisen in Ierland bij het neerzetten van een bedrijfspand.

Ook bij **Locatie en Ligging** traden verschuivingen op. De koppositie ligt nog bij Nederland. In Ierland werden de kantoren duurder. De verbetering in Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk hangen samen met een grotere verwevenheid met global value chains.

Op het gebied van **Innovatie** bleven de verschillen beperkt. De onderliggende locatiefactoren hebben een stabiel karakter en verschillen per land ook niet heel veel.

Annex 1 Gebruikte subfactoren en bronnen

Locatiefactor	Subfactor	Bron	Concurrenten, gemiddeld. NL=100
Infrastructuur	bereikbaarheid/ mobiliteit	WB/LPI	98.6
Infrastructuur	beschikbaarheid infrastructuur	WB/LPI	96.3
Infrastructuur	kwaliteit infrastructuur	WEF	89.4
Infrastructuur	informatie-infrastructuur	Akamai	88.8
Infrastructuur	voorzieningen/ elektriciteit	WEF	96.6
Infrastructuur	kosten energie voor industrie	OECD	96.9
Arbeid	Beschikbaarheid van talent	OECD	107.5
Arbeid	Aantrekkelijkheid voor talent	WEF	102.3
Arbeid	Kosten van arbeid abs	Eurostat	102.1
Arbeid	Productiviteit	OECD	103.3
Arbeid	Arbeidsethos	IMD	92.8
Arbeid	Ontslagbescherming	OECD	148.4
Arbeid	Language skills	IMD	73.8
Fiscaliteit	opbrengst bedrijfsbelasting	OECD	95.5
Fiscaliteit	corporate tax (tarieven)	EY	104.9
Fiscaliteit	inkomstenbelasting, personen	OECD	82.4
Fiscaliteit	(Sociale) premiedruk	OECD	136.5
Fiscaliteit	douanezaken	WB/LPI	93.2
Fiscaliteit	Tax on property	OECD	50.3
Quality of life	Beschikbaarheid, kwaliteit woningen	OECD	101.5
Quality of life	Kosten van levensonderhoud	EU	93.8
Quality of life	Kwaliteit gezondheidszorg	WEF	100.5
Quality of life	persoonlijke veiligheid	OECD	93.6
Quality of life	Welbevinden	UN	93.6
Quality of life	Life satisfaction	OECD	93.7
Quality of life	Social Process Index	Social Progress Imperative	98.3
Governance	Snelheid/gemak starten bedrijf	WEF	75.7
Governance	Efficiency of legal framework in setting disputes	WEF	92.2
Governance	Administratieve lasten	WEF	101.4
Governance	Investeringsbescherming	WEF	107.5
Governance	Ontbreken van corruptie	Transparency International	94.3
Governance	veiligheid	WEF	102.7
Governance	Politieke stabiliteit	WB	96.3
Governance	Economische stabiliteit	WEF	94.7
Governance	Financiële rating	S&P+M+F	89.0
Governance	Legislation, regulations Real Estate	JLL	99.3
Governance	Index of economic freedom	Heritage Foundation	97.1

Gebruikte subfactoren en bronnen (vervolg)

Locatiefactor	Subfactor	Bron	Concurrenten, gemiddeld. NL=100
Locatie en ligging	Beschikbaarheid kantoren	BNP Paribas - real estate	45.0
Locatie en ligging	Kosten kantoren	Cushman & Wakefield	66.5
Locatie en ligging	Business costs of crime and violence	WEF	102.7
Locatie en ligging	State of Cluster development	WEF	96.7
Locatie en ligging	Binnenlandse afzetmarkt	OECD	118.4
Locatie en ligging	Omvang afzetmarkt	WEF	95.2
Locatie en ligging	Participatie in global value chains	OECD	91.2
Locatie en ligging	Kwaliteit van toeleveranciers	WEF	100.3
Innovatie	Kwaliteit onderwijsinstellingen, kennisinstituten	GII	102.7
Innovatie	Patenten per mln inwoners	OECD	94.8
Innovatie	Kwaliteit R&D	WEF	96.9
Innovatie	Beschikbaarheid van onderzoekers	WEF	100.0
Innovatie	Company spending on R&D	WEF	107.4
Innovatie	Bescherming Intellectuele Eigendom	WEF	99.5
Innovatie	Innovatie stimulering door de overheid	WEF	101.1

Bron: Meerdere internationale, openbare databanken; NFIA